

A Magyarországon meglévő és a férőhely hiány miatt létesítendő büntetés-végrehajtási szervezet biztonsági rendszereivel szemben támasztott általános követelmények

Exposition of requirements claimed on security systems for existing and newly to be established prisons in Hungary

Bagi Tamás Zoltán

Óbudai Egyetem, Biztonságtudományi Doktori Iskola, Budapest, Magyarország
bagit@elinor.hu

Összefoglalás — Magyarország Kormánya a következő években a Büntetés-végrehajtási Szervezetben férőhely bővítési programot hirdetett, amelynek keretében 2019-ig új standardizált büntetés-végrehajtási intézet építését tervezi, amelyek egyenként ötszáz illetve ezer fő befogadására alkalmasak. En-nek megfelelően a Belügyminisztérium irányítása alá tartozó Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága 2015. január 26-án pályázati felhívást tett közzé. Az alapvető cél, hogy a léte-sítendő új büntetés-végrehajtási intézetek kialakítása az Európai Börtön-szabályok követelmény-rendszerének, CPT ajánlásainak, valamint az Emberi Jogok Európai Bírósága által támasztott követelmények számbavételével valósuljon meg, azoknak messzemenőig megfeleljen.

Kulcsszavak: követelmények, biztonsági rendszer, fehér könyv, biztonsági intézkedések

Abstract — The Government of Hungary has announced a capacity expansion program for the Hungarian Prison Service Organisation for the next few years planning to establish new standardized prisons by 2019 each of them accommodating either five hundred or a thousand convicts. Accordingly, the Hungarian Prison Service under the guidance of the Ministry of Home Affairs published an invitation to tender on 26 January 2015. Basic objective is to design new prisons in compliance with the requirements of the European Prison Rules, the CPT's recommendations, as well as the Human Rights imposed by the European Court, all of which the new institutions should largely meet.

Keywords: requirements, security system, white book, safety measures

1 BEVEZETÉS

A biztonság fogalmának értelmezése: az emberekben a kezdetektől fogva egészen a mai modern társadalmakig megvolt és meglesz az igény, hogy megvédjék saját magukat, és a hozzájuk közel álló vagy tartozó személyek életét, és megszerzett javait. Összefoglalva „A biztonság személyek és szervezetek azon állapota, melyet, a létüket, illetve rendeltetészerű működésüket veszélyeztető tényezők és az azokkal szemben alkalmazott védelmi erőforrások együtthata-sa határoz meg.”. Természetesen, ahogy fejlődött a tudás és a technika, ez a feladat az emberiség számára úgy vált egyre nehezebbé és

összetettebb feladattá. A Magyar Értelmező Kéziszótár meghatározása szerint: „A dolgoknak, életviszonyoknak olyan rendje, olyan állapot, amelyben kellemetlen meglepetésnek, zavarnak, veszélynek nincs, vagy alig van lehetősége, amelyben ilyen-től nem kell félni”. [1], [2], [3]

A biztonság alapvetően két területre bontható: személy és vagyonbiztonság. A személybiztonsági részbe tartozik az emberi élet védelme, a testi épség védelme és a személyi szabadság.

A vagyonbiztonság körébe sorolható az objektumok biztonsága, amelybe beletartoznak a speciális objektumok is. Ide tartozik a rendezvények biztosítása, a pénz-, és értékszállítás, valamint a szállítmánybiztosítás is. Az objektum latin eredetű szó, és olyan épületet, műtárgyat vagy létesítményt jelent, amelyeket veszélyeztetettségük-nél fogva, vagy egyéb ok miatt őrizni és védeni szükséges. Az objektumokat több tényező szerint is lehet csoportokba sorolni. (pl. funkció, elhelyezkedés, védettség foka, veszélyesség foka stb.). Az így kialakított csoportokat eltérő objektumbiztonsági és védelmi szintek jellemzik, különösen igaz ez a speciális funkciókat ellátó objektumok esetében. [4]

2 BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI SZERVEZET BIZTONSÁGI RENDSZERÉNEK FELÉPÍTÉSE

A büntetés-végrehajtási szervezet (büntetés-végrehajtási intézetek, intézmények, és a hozzájuk tartozó gazdasági társaságok) az állam biztonsági rendszerén belül helyezkedik el, a köz-rend és közbiztonság alrendszerében. Ahogy a legtöbb állami felügyelet alatt álló intézmény rendszer, úgy a büntetés-végrehajtás is hierarchikus rendszerben működik, amelynek csúc-sán a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága áll, mint közép-irányító szervezet. A büntetés-végrehajtási szerv eltérő feladatai alapján, mint ahogy az objektumok közötti eltérő csoportok esetében is a biztonsági rendszerüket a saját feladatuknak és felépítésüknek megfelelően kell, hogy kialakítsák, figyelembe véve a törvényi és anyagai lehetőségeiket.

Összefoglalva „A büntetés-végrehajtási szervezet biztonsági rendszere azon szabályok, valamint tárgyi, személyi és szervezeti elemek összessége, amely biztosítja a büntetés-végrehajtási szervezetek jogszabályban

meghatározott feladatainak biztonságos körülmények közötti ellátását.” [5]

A büntetés-végrehajtási szerveknek olyan költséghatékony biztonsági rendszert kell kialakítania és üzemeltetnie, amely megfelel az Európai Börtönszabályok követelményrendszerének, CPT ajánlásainak, valamint az Emberi Jogok Európai Bírósága által támasztott követelményeknek, és folyamatosan biztosítja a fogvatartottak őrzését, felügyeletét, ellenőrzését. A biztonsági rendszernek biztosítani kell továbbá a büntetés-végrehajtási szervek őrzését és védelmét, valamint a személyi állomány testi épségének megővését, ezzel a jogszabályban meghatározott feladatainak biztonságos ellátását. [9]

A büntetés-végrehajtási szervek biztonsági rendszerének főbb elemei: a büntetés-végrehajtási szervezet tevékenységére vonatkozó hatályos jogszabályok, rendeletek, utasítások, szervezeti egységek, személyi állomány, biztonsági létesítmények, biztonsági berendezések, technikai- és kényszerítő eszközök, okmányok.

Jelenleg Magyarországon működő büntetés-végrehajtási intézeteket a büntetés-végrehajtási fokozatok szerint sorolhatjuk fegyház (legszigorúbb), börtön, fogház (legenyhébb) szintűnek. Ezek alapján az egyes intézetek felépítése, kialakítása, a fogvatartás módja, valamint a biztonsági rendszerei jelentősen eltérnek.

1. ábra – Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet
<http://bv.gov.hu/bv-intezetek>

2. ábra – Tiszalóki Országos Büntetés-végrehajtási Intézet
<http://bv.gov.hu/bv-intezetek>

3. ábra – Balassagyarmati Fegyház és Börtön
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/86/Balassagyarmat_-_Megyeh%C3%A1za.jpg

Ezeket az eltéréseket nem csak a korábban említett büntetés-végrehajtási fokozat szerinti különbségek okozzák. Ezek az eltérések adódhatnak az intézetek építésének időbeli eltéréseiből földrajzi, illetve építészeti adottságaikból, és a rendelkezésre álló anyagi forrástól. Néhány büntetés-végrehajtási intézet/intézmény egy már korábban meglévő, azonban nem börtönként funkcionáló objektum felhasználásából, átalakításából került kialakításra.

Például a Tökölön található börtön 1959-ig internáló táborként működött. Az ugyanezen a területen elhelyezkedő rabkórház a múlt század 20-as éveiben huszárlaktanya működött, amely 1958-ig a honvédség birtokában volt, különféle funkciókat betöltve. A volt lovassági kaszárnya jelenleg a kórház épülete. [6]

4. ábra – Tököli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet, Fiatalkorúak Büntetés-végrehajtási Intézete, Büntetés-végrehajtás Központi Kórház
<http://hirado.cms.mtv.hu/wp-content/uploads/sites/7/2015/10/CEGER19990914211.jpg>

Az évtizedekkel ezelőtt épült intézetek esetében folyamatos az igény azok fejlesztésére és modernizálásra. A cél, hogy a kornak megfelelő, modern biztonsági rendszereket alakítsanak ki, hogy azok megfeleljenek a jelenkori elvárásoknak.

5. ábra – Szegedi Fegyház és Börtön
<http://m.cdn.blog.hu/ko/konyves/borton-2070.jpg>

6. ábra – Szegedi Fegyház és Börtön
<https://img.rasset.ie/000baa40-614.jpg>

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága 2015. januárban pályázati felhívást tett közzé, amely kapcsán Önkormányzati területeken 5 új börtön építését szeretné megvalósítani 2019-ig. Az új börtönök kapacitása 500, illetve 1000 fő. A kialakításuk hasonlóan a meglévő büntetés-végrehajtási intézetekéhez- meg kell, hogy feleljen a hatályos jogszabályi előírásoknak és az európai ajánlásoknak, ezen túlmenően költséghatékonyak és modernek is kell lenni-ük.

3 LÉTESÍTENDŐ INTÉZETEK FUNKCIONÁLIS FELÉPÍTÉSE

A büntetés-végrehajtási intézetben a személyi állomány, a kiszolgáló egységek, és a fogvatartottak elhelyezését és foglalkoztatását úgy kell kialakítani, hogy lehetőleg egymáshoz csatlakozó, blokk-rendszerűen, egymással rövid úton, megfelelő ellenőrzés mellett átjárható egységekből álljon. [7]

Egy intézethez 10 db elkülöníthető egységet lehet meghatározni:

- külső biztonsági egység,
- beléptető egység,
- látogató egység,
- befogadó egység,
- parancsnoki egység,

- f) fogvatartotti elhelyezéssel, befogadással, foglalkoztatással, vallásgyakorlással és sportolással kapcsolatos egység,
- g) egészségügyi egység,
- h) étellemezéssel, karbantartással és raktározással kapcsolatos egység,
- i) munkáltatással kapcsolatos egység,
- j) kutyatelep egysége

A biztonság tekintetében alapvető elvárás a fogvatartás biztonságának fenntartása. Ez azt jelenti, hogy olyan állapotot szükséges kialakítani és folyamatosan fenntartani, amelynél a büntetés-végrehajtási intézetben, illetve a büntetés-végrehajtási feladat teljesítése miatt a büntetés-végrehajtási intézet területén kívül tartózkodó személyek élete, testi épsége, szabadsága, a büntetés-végrehajtás anyagi javainak sértetlensége, valamint a büntetés-végrehajtási feladatok zavartalan ellátása biztosított legyen. Ehhez az intézetek területén belül egy több pillérré épülő összetett biztonsági rendszert szükséges kialakítani, amely statikus elemeken túl a kor elvárásainak megfelelő modern, – a személyi állomány automatikus kiértékelésére is alkalmas – számítógép vezérelt biztonságtechnikai rendszert foglal magába.

A külső védelmi rendszer a „Fehér Könyv”-ben foglalt követelményeknek megfelelően az újonnan létesítendő objektumokat legalább 4 méter magas, mászásra alkalmatlan műszaki megoldásokkal rendelkező bástyafallal kell körülvenni. A bástyafal és közvetlen környezetének láthatóságára körvilágítási rendszert kell telepíteni, amely a szükségáramforrásról is (aggregátor) üzemeltethető. Erre praktikus az alacsony energia felvételű, hosszabb élettartamú és lehetőleg a jelenleg alkalmazott hagyományos nátriumgőz lámpáknál nagyobb fényáramú LED világítást célszerű alkalmazni. A bástyafal megfelelő szilárdságú és a biztonsági célokat kielégítő építőanyagból kell, hogy készüljön, amely megfelelő betonlappal rendelkezik. A felülete sík, perem, illetőleg rés nélküli, a színe világos. A bástyafalat úgy kell kialakítani, hogy azon kapaszkodásra, elrejtőzésre, mászásra alkalmas kiszögellés ne legyen, ha ez nem valószínűsíthető meg, akkor azokat a helyeket az áthaladást nehezítő műszaki akadállyal kell ellátni. Műszaki akadályként elsődlegesen pengeéles dróthengert kell telepíteni.

Az objektum külső őrzésére az objektum sarkain, illetve a gépjárműbejáratnál, a fal síkjában őrtornyokat kell építeni. Az őrtorony kialakításánál elsődleges szempont, hogy a 360°-os megfigyelés mellett biztosítani kell az ott szolgálatot teljesítő személyi állomány külső támadás elleni védelmét is (pl. biztonsági, lövedékálló üveg)

7. ábra – Illusztráció

http://metmark.hu/media/otlethaz/images/1377601380/metmark_p182vndsh615qk1j23kltg5819qq7.jpg

8. ábra – Illusztráció

http://www.metmark.hu/old/000_fotoalbum/07_biztonsagtechnika/album1/img_06.jpg

A bástyafaltól a belső terület felé, 5 méter távolságra pengeéles dróthengerrel megerősített biztonsági kerítést kell építeni. A biztonsági kerítés földfelszíntől mért magassága 4 méter legyen. Készülhet fémhálóból, lemezből vagy pengeéles drótból. A tartóoszlop lehet fémből vagy vasbetonból, a közöttük lévő távolság legfeljebb 3 méter.

A kerítésnek 20 cm széles, 20 cm magas (talajszinttől) egybefüggő betonlábazatot kell építeni. A fémhálót, illetve a dróthengert legalább 20 cm-enként a lábazathoz kell erősíteni.

9. ábra – Illusztráció

http://expandaltlemez.hu/images/gallery//1332519107_1.jpg

A bástyafal belső oldala mellett legalább 2 méter szélességben nyomsávot kell kialakítani úgy, hogy a talaj nyomképzésre alkalmas legyen. A nyomsávba való belépés tilalmát figyelmeztető táblával, a nyomsáv határát pedig egyéb eszközzel egyértelműen jelezni kell.

A bástyafaltól és a biztonsági kerítés között, illetve a kerítés belső vonalától számított 5 méter távolságon belül építmény (beléptető épületet kivéve), fa vagy a terület áttekinthetőségét akadályozó, illetve az akadály leküzdését elősegítő egyéb tárgy nem helyezkedhet el.

A bástyafaltól a belső terület felé, attól néhány méter távolságra pengeéles dróthengerrel megerősített biztonsági kerítést kell építeni. A biztonsági kerítés és a bástyafal közé, illetve a fogvatartottak elhelyezési épülete körül mikrohullámú áthatolás jelzőrendszert vagy infrászorompót kell telepíteni, amellyel a szökési kísérletek és az objektumba történő behatolási kísérlet észlelhető. Ezt a rendszert további elektronikus megfigyelési eszközökkel szükséges kiegészíteni a kívánt biztonsági szint eléréséhez.

Az épületeken kívül és belül egyaránt további biztonságtechnikai eszközöket (kamerák, mozgásérzékelők stb.) kell telepíteni a belső mozgások kontrollálására, dokumentálására.

A külső és belső területek megfigyelésére alkalmazott kameráknak a korlátozott fényviszonyok között is értékelhető képet kell tudniuk rögzíteni holttér mentesen. Alapvető követelmény, hogy az intézet területén történő bármely eseményt a zárt láncú fix és forgó kamerák képein keresztül egy központi ügyeleti helységben telepített munkaállomáson több monitoron, illetve monitorfalon történő megjelenítéssel lehessen nyomon követni. A forgó kamerák riasztáskor automatikusan ráfordításra kerülnek a riasztási területre.

10. ábra – Illusztráció- többmonitoros rendszer

<http://bloximages.newyork1.vip.townnews.com/godanriver.com/content/ncms/assets/v3/editorial/8/47/8478a32e-a42e-11e4-a78c-67263f532a8a/54c441ca95edc.image.jpg>

11. ábra – Illusztráció - monitorfal

<http://www.nyugatijelen.com/pictures/xbig/72957.jpg>

A közterületekre nyíló bejáratokat olyan biztonsági kapukkal kell ellátni, amely igazodik az épület funkciójához, jellegéhez. Ezen túlmenően az építészeti és területi sajátosságokat figyelembe véve minden olyan helyiségre, amelyet a fogvatartottak használnak, vagy ideiglenesen igénybe vehetnek, biztonsági ajtót kell telepíteni. A zárkaajtókat mindkét oldalon legalább 1,5 mm vastagságú acéllemezzel borított, acélszerkezetű kivitelben kell elkészíteni. Az ajtókat a büntetés-végrehajtásnál rendszeresített, legalább három ponton záródó, kizárólag a folyosó felől működtethető zárószervezettel (kilincsel és zárbetéttel) kell ellátni. Az ajtókon betekintő, ételbeadó és szellőző nyílást kell kialakítani, amelyek, a folyosóra kifelé nyithatók legyenek. Emellett ezekre a biztonsági ajtókra állapotjelzőket is kell telepíteni.

A távműködtetésű ajtókra kizárólag olyan elektromechanikus zárat lehet felszerelni, amelyek feszültség nélkül zárt állapotban maradnak. Az elektromechanikus zárnak kulccsal is nyithatónak, zárhatóknak kell lennie.

12. ábra – Illusztráció – Dunamix Kft.
<http://forum.dunamix.hu/kepek/zajto.JPG>

13. ábra – Zárkazar
<http://forum.dunamix.hu/kepek/zajto.JPG>

14. ábra – Illusztráció –
http://galeria.hir24.hu/files/376/055/000/55376/55376_434999_784x523.jpg

15. ábra – Elektromechanikus zár
http://zaruzlet.hu/elektromos_zar.html

A bejáratú ajtókat (beleértve a személy- és gépjármű bejáratú kapukat, illetve az elhelyezési épület bejáratait) zsiliprendszerű, távműködtetésű ajtókkal kell kiépíteni.

16. ábra – Zsiliprendszer (kívül és belül)

Az intézetben a meghatározott ajtókat olyan mechanikus és elektromos működtetésű zárral kell ellátni, amelyek egységes, ún. mester kulcsos rendszerben üzemeltethetők.

A zsilip téren belül kapukeretes fémkereső, valamint röntgensugaras csomagvizsgáló berendezéseket kell telepíteni. A technikai eszközök az őrhelyről működtethetők, illetve ellenőrizhetők legyenek. Az épületben a zsilip téren kívül várakozó helyiséget kell kialakítani azon személyek számára, akik kizárólag kísérettel mozoghatnak a büntetés-végrehajtási intézet területén. Az ellenőrzési területről nyíló, technikai eszközökkel ellátott külön helyiség kialakítása szükséges a személymozoás végrehajtására. A beléptető épületben, a zsilip tér mellett biztosítani kell egy olyan helyiséget, amelyben a büntetés-végrehajtási intézet területére be nem vihető tárgyak (szűrő-, vágó eszköz, fegyver, mobiltelefon), biztonságos elhelyezése (lemezakasztákban, csomagmegőrző szekrényekben) megoldható. Az optimálisan zsilipelt ellenőrzési térből a személyi állomány, a szolgálati vagy hivatali ügyben eljárók, valamint a hozzátartozói látogatók útvonalát külön lehet választani. Ebben az épületben, de különálló blokkban kell kialakítani a látogatók (hozzátartozó, ügyvéd, rendőrségi meghallgató, stb.) fogadására szolgáló helyiségeket.

17. ábra – Illusztráció – csomagátvizsgáló rendszer
<http://www.electromax.com/images/Rapiscan/rapiscan%20527.gif>

18. ábra – Kapukeretes fémkereső
http://zandz.hu/wp-content/uploads/2015/12/HI-PE_Plus_femkereso_kapu1.jpg

19. ábra –Kézi fémkereső
<http://www.metector.hu/wp-content/uploads/2013/05/garrett-super-scanner-v-kezi-femkereso-3.jpg>

A teljes objektumban vezeték nélküli személyriasztó rendszert kell kiépíteni, amely segítségével vészjelzés adható az intézet bármely pontjáról, valamint a szolgálati helyek között biztosítani kell a kettős kommunikációs összeköttetést (EDR rádió, őri jelző telefon... stb.).

4 ÖSSZEGRZÉS

Az új büntetés-végrehajtási intézetek tervezése során célszerű a standardizált megoldások használata és előnyben kell részesítenie a rohamosan fejlődő biztonságtechnikai eszközöket. A korszerű technikai berendezések alkalmazása a büntetés-végrehajtási intézetekben, mint veszélyes objektumokban lehetővé teszik a fogvatartás jogszerű végrehajtását, valamint megkönnyítik a személyi állomány munkáját és csökkentik a rendkívüli események bekövetkezésének kockázatát.

IRODALOMJEGYZÉK

- [1] Farkas Ferenc, Sztodola Tibor, Hanzl Attila: Büntetés-végrehajtási Biztonsági Jegyzet, Büntetés-végrehajtási Szervezet Oktatási Központja, Budapest 2007, 6. oldal
- [2] Berek Lajos, Berek Tamás, Berek László: Személy- és Vagyonbiztonság, OE-BGK 3071, Budapest 2016, 7. oldal
- [3] Magyar Értelmező Kéziszótár
<http://mek.oszk.hu/adatbazis/magyar-nyelv-ertelmezo-szotara/kereses.php?kereses=biztonsag;> (2016.12.30)
- [4] Berek Lajos – Objektumok biztonsága+SP.pptx; (2016.12.30)
- [5] A Büntetés-végrehajtás országos parancsnokának 26/2015. OP Szakutasítása a büntetés-végrehajtási szervezet Biztonsági Szabályzatának kiadásáról, I. fejezet 2. pont
- [6] A Tököli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet története
<http://bv.gov.hu/tokol-az-intezet-tortenete> (2016.12.31.)
- [7] A „Fehér Könyv” – 500 fő (és 1000 fő) fogvatartott elhelyezésére alkalmas bv. intézet tervezési követelményeinek meghatározására; 2.0 változat; (2016.08.05)
- [8] Berek Tamás – Elek Imre: Zárszerkezet, mint a mechanikai védelem sebezhető pontja Mű-szaki Katonai Közöny XXV. évfolyam, 2015. 3. szám 47-58 p. ISSN 2063-4986
http://www.hhk.uni-nke.hu/downloads/kiadvanyok/mkk.uni-nke.hu/PDF_2015_3_sz/2015_3sz.pdf
- [9] Kínzást és az Embertelen vagy Megalázó Bánásmódot vagy Büntetést Megelőzni Hivatott Európai Bizottság (CPT)
<http://www.cpt.coe.int/lang/hun/hun-standards.pdf> (2016.12.30)